

А. Кардзіс

ЗНЕСНАСЦЬ АСОБЫ ПРАЗ ПРЫЗМУ ГЕНДАРНЫХ АДНОСІН Ў ФРАНЦУЗСКАЙ І БЕЛАРУСКАЙ ФРАЗЕАЛОГІІ

Як вядома, фразеалагізмы любой мовы нясуць у сабе ўсю шырыню народнай думкі. Дадзены матэрыял, як нішто іншае, яскрава рэпрэзентуе стэрэатыпы гендарнасці, закладзеныя ва ўнутранай форме фразеалагічных адзінак. Гендарныя канцэпты «мужчына» і «жанчына» ў французскай і беларускай мовах маюць вызначальныя адрозненні ў колькасці і семантыкапаняццёвым змесце, па-рознаму ацэньваючы мадэлі паводзін мужчыны і жанчыны ў адпаведнасці з гендарнай ідэнтычнасцю. Гэта абумоўлена ментальна-культурнымі і нацыянальна-гістарычнымі асаблівасцямі развіцця, зафіксаванымі ў мове і свядомасці гэтых народаў, а таксама традыцыйным размеркаваннем гендарных роляў у соцыуме і тымі ўяўленнямі аб маскуліннасці і феміністычнасці, якія дамінуюць у дадзеным грамадстве.

Праводзячы параўнанне вобразаў мужчыны ў французскай і беларускай культурах, адлюстраваных ў фразеалогіі, можна падкрэсліць іх супярэчнасць. Так, прыгажосць мужчыны ў французскай традыцыі і яе каштоўнасць не супадаюць з гэтымі якасцямі ў беларускай традыцыі, дзе мужчынская прыгажосць, хутчэй, негатыўная якасць: *beau comme Apollon, beau comme un Adonis, beau Brummel*. Вобраз мужчыны ва фразеалогіі беларускай мовы мае грубыя рысы аблічча, якія адначасова дэманструюць сілу. Мужчына ў беларускай культуры не атаясамліваецца са слабасцю і мяккасцю, г.зн. с жаночымі якасцямі: *цётка ў портках*. У адрозненні ад жанчын мужчынам не даруецца нехайнасць, баязлівасць, эгаізм, дурасць: *плецены сундук, чорт з рагамі*.

У французскіх фразеалагічных адзінках, якія ўжываюцца пры апісанні знешнасці, вобраз французжанкі паўстае як вобраз жанчыны, адзетай з густам, дзелавой, вытанчанай і прыгожай: *un beau brin de fille*. У сваю чаргу беларуская жанчына была прадстаўлена як гасцінная гаспадыня і маці. Яна ўмее прыгатаваць ежу з усяго, што ёсць побач. Прыгажосць беларускай жанчыны – у яе блакітных вачах і грацыі: *пісаная прыгажуня*. Агульным з’яўляецца тое, што фразеалагічныя адзінкі ў французскай і беларускай мовах, якія характарызуюць узрост жанчыны, маюць аднолькавую негатыўную афарбоўку: *vieille patraque / старая калоша*. Стэрэатыпныя ўяўленні аб мужчынскіх і жаночых якасцях паказваюць фразеалагізмы, якія апісваюць целасклад жанчыны: *гром-баба / pie-grièche*.

Аналіз фразеалогіі выбраных моў дазваляе асэнсаваць асаблівасці светапогляду французаў і беларусаў, а таксама адносін грамадства да сацыяльнага статусу мужчыны і жанчыны. Падобны разгляд моўнага матэрыялу дае магчымасць растлумачыць тыя асаблівасці гендарнага падзелу, якія засвойваюцца на ўзроўні падсвядомасці і прыхаваны ў семантыцы фразеалагізмаў, а таксама зразумець зрухі ў асэнсаванні гендару як сацыяльнай з’явы з цягам часу.